

Управління культури
Полтавської обласної державної адміністрації
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Полтавська обласна
універсальна наукова
БІБЛІОТЕКА
імені І.П.Котляревського

Бібліографічний відділ

**Національно-патріотичне
виховання особистості: сучасний
український вимір**
Рекомендаційний бібліографічний покажчик

Полтава 2016

Мета посібника – довести до відома користувачів інформацію про документи, які висвітлюють сутність та зміст національно-патріотичного виховання та особливості застосування новітніх технологій у навчанні та вихованні громадянина-патріота

Передмова

Сьогодні Україна переживає одне з найважчих випробувань за період своєї незалежності – випробування на вірність державі, на єдність поглядів та відстоювання національних цінностей. Тому національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності країни.

Враховуючи актуальність та практичне значення теми, працівниками бібліографічного відділу Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського підготовлено рекомендаційний бібліографічний покажчик "Національно-патріотичне виховання особистості: сучасний український вимір". Головна мета видання – довести до відома користувачів інформацію про документи, які висвітлюють сутність та зміст національно-патріотичного виховання та особливості застосування новітніх технологій у навчанні та вихованні громадянина-патріота.

Бібліографічна частина покажчика складається із 5-ти розділів.

Розділ 1. "Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання". Наведено офіційні документи: закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази, листи та методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України.

Розділ 2. "Сутність і зміст процесу виховання національно свідомого громадянина України": розкрито історичні та теоретико-методологічні основи національно-патріотичного виховання.

Розділ 3. "Сучасні підходи до формування громадянина-патріота в навчальному процесі": включено розробки уроків і матеріали до них.

Розділ 4. "Досвід національно-патріотичного виховання у Полтавському регіоні".

Розділ 1. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання

1. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання

1. **Конституція України** : офіційне видання / Верховна Рада України. – К. : Парламентське вид-во, 2015. – 104 с.

2. **Про Державний Гімн України** : Закон України, 6 берез. 2003 р. №602-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 24. – Ст. 163 ; Голос України. – 2003. – 28 берез. – С. 2 ; Офіційний вісник України. – 2003. – № 13. – С. 9.

3. **Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті** : Закон України, 9 квіт. 2015 р. №314-VIII // Голос України. – 2015. – 20 трав. – С. 15 ; Офіційний вісник України. – 2015. – № 40. – С. 13-16 ; Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 25. – Ст. 190.

4. **Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років** : Закон України, 9 квіт. 2015 р. №315-VIII // Голос України. – 2015. – 20 трав. – С. 15 ; Офіційний вісник України. – 2015. – № 40. – С. 17-19 ; Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 25. – Ст. 191.

5. **Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років** : Закон України, 9 квіт. 2015 р. №316-VIII // Голос України. – 2015. – 20 трав. – С. 16-17 ; Урядовий кур'єр. – 2015. – 3 черв. – С. 7(Дод."Орієнтир", №18) ; Офіційний вісник України. – 2015. – № 40. – С. 20-29 ; Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 26. – Ст. 218.

6. **Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки** : Закон України, 9 квіт. 2015 р. №317-VIII // Голос України. – 2015. – 20 трав. – С. 17-19 ; Урядовий кур'єр. – 2015. – 22 трав. – С. 8-9 ; Офіційний вісник України. – 2015. – № 40. – С. 30-45 ; Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 26. – Ст. 219.

7. **Про День української писемності та мови** : указ Президента України, 6 листоп. 1997 р. №1241/97 // Голос України. – 1997. – 12 листоп. – С. 2 ; Урядовий кур'єр. – 1997. – 11 листоп. – С. 4.

Щорічно 9 листопада.

5

Офіційні документи:
закони України, укази
та розпорядження
Президента України,
постанови Верховної
Ради України,
постанови та
розпорядження
Кабінету Міністрів
України, накази, листи,
методичні рекомендації
МОН України

8. **Про встановлення Дня пам'яті жертв голодомору** : указ Президента України, 26 листоп. 1998 р. №1310/98 // Голос України. – 1998. – 28 листоп. – С. 3 ; Урядовий кур'єр. – 1998. – 28 листоп. – С. 4.

З 2007 року змінено назву на День пам'яті жертв голодоморів (на підставі указу Президента України від 21 травня 2007 р. №431/2007). Відзначається щорічно у четверту суботу листопада.

9. **Про День Українського козацтва** : указ Президента України, 7 серп. 1999 р. №966/99 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 4 верес. – С. 14. Щорічно 14 жовтня.

10. **Про День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні** : указ Президента України, 17 листоп. 2000 р. №1245/2000 // Урядовий кур'єр. – 2000. – 23 листоп. – С. 2.

Щорічно 22 червня.

11. **Про День партизанської слави** : указ Президента України, 30 жовт. 2001 р. №1020/2001 // Голос України. – 2001. – 1 листоп. – С. 2 ; Урядовий кур'єр. – 2001. – 1 листоп. – С. 8.

Щорічно 22 вересня.

12. **Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді** : указ Президента України, 25 жовт. 2002 р. №948/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 44. – С. 13.

13. **Про День вшанування учасників бойових дій на території інших держав** : указ Президента України, 11 лют. 2004 р. №180/2004 // Урядовий кур'єр. – 2004. – 13 лют. – С. 2 ; Офіційний вісник України. – 2004. – № 6. – С. 44.

Щорічно 15 лютого.

14. **Про День Державного Прапора України** : указ Президента України, 23 серп. 2004 р. №987/2004 // Урядовий кур'єр. – 2004. – 28 серп. – С. 2 ; Голос України. – 2004. – 27 серп. – С. 2 ; Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – С. 42.

Щорічно 23 серпня.

15. **Про вшанування пам'яті Героїв Крут** : указ Президента України, 15 січ. 2007 р. №15/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – 15 січ. – С. 4.

Щорічно 29 січня.

В анотаціях зазначено дати
відзначення державних свят і пам'ятних днів

Розділ 2. Сутність і зміст процесу виховання національно свідомого громадянина України

2.1. Історичний екскурс становлення системи національно-патріотичного виховання

2.2. Теоретико-методологічні основи національно-патріотичного виховання

2. Сутність і зміст процесу виховання національно свідомого громадянина України

2. 1. Історичний екскурс становлення системи національно-патріотичного виховання

65. **Антонець М. В.** О. Сухомлинський про вікові особливості і громадянське виховання підлітків // Рідна школа. – 2007. – № 9. – С. 17-19.

Зроблена спроба актуалізації і популяризації ідей і творчої спадщини В. О. Сухомлинського з громадянського виховання підлітків і їх вікових особливостей.

66. **Антонюк Т.** Педагогічні ідеї Григорія Ващенка як підґрунтя в розбудові національної системи освіти // Українознавство. – 2009. – № 3. – С. 148-153.

Здійснено огляд педагогічних ідей видатного українського педагога і психолога Г. Ващенка, які автор вважає головними для розбудови української системи освіти на сучасному етапі.

67. **Безотосний М. Т.** Національна ідея, заповідана Шевченком : до 200-річчя зі дня народження Т. Г. Шевченка / М. Т. Безотосний ; Полтавська державна аграрна академія. – Полтава : ПДАА, 2013. – 34 с.

В брошурі аналізується сутність української національної ідеї. На основі праць Т. Г. Шевченка розкриваються глибинні пласти цієї проблеми в його творчості.

68. **Блоха Я. Є.** Формування національних цінностей української молоді на сучасному етапі розвитку Української держави // Вища освіта України у світовому континуумі : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, 29-30 трав. 2008 р. – Полтава : АСМП, 2008. – С. 28-32.

Проаналізовано педагогічну спадщину Г. Ващенка. Його творчість потрібна сьогодні Україні для формування громадянськості та патріотизму, людської гідності, високої моральності, відповідальності й працелюбства.

69. **Богущ А.** Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку : концепція Софії Русової та сьогодення // Дошкільне виховання. – 2016. – № 2. – С. 2-5.

Праці видатних
вчених, педагогів,
істориків,
письменників,
філософів та
література про їх
внесок у
становлення
системи
національно-
патріотичного
виховання

навчання і виховання, пробудження національної свідомості.

117. **Яковенко В.** "Виховний ідеал" Г. Ващенка і його значення для гуманізації освіти // Рідна школа. – 1999. – № 2. – С. 64-70.

Автор аналізує "Виховний ідеал" видатного українського педагога Г. Ващенка і висловлює свої міркування щодо його педагогічних поглядів. Провідною педагогічною ідеєю педагога є служба Богові та Батьківщині, формування національної духовності, традицій та ідеалів свого народу.

2. 2. Теоретико-методологічні основи національно-патріотичного виховання

118. **Бех І.** Державницьке виховання як суспільно-освітній пріоритет // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 2. – С. 14-17.

Проаналізовано відношення "людина – держава" в контексті державницького виховання і його результату – державницьких почуттів особистості. Розкрито сутність державно-орієнтованого навчання. Наголошено на необхідності формування в підростаючій особистості моделі державної культури та державницького світогляду у відповідних моральних цінностях.

119. **Бех І.** Патріотизм у вимірі сучасного виховання // Освіта. – 2015. – 28 січ.-4 лют. (№ 5/6). – С. 4.

У статті наведено визначення поняття патріотизму. Досліджено основні підходи до патріотичного виховання. Запропоновано принципи та методи організації виховного процесу, спрямованого на виховання почуття патріотизму у зростаючій особистості.

120. **Бех І.** Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання // Рідна школа. – 2015. – № 1/2. – С. 3-6.

Розкрито сутність наявних виховних моделей у контексті можливостей щодо вирішення проблеми виховання патріотизму. Запропоновано визначення дефініції "патріотизм" та його компонентну структуру. Змістовно розкрито специфіку почуття любові до народу, Батьківщини, держави. Сформульовано положення, на які має орієнтуватися процес виховання патріотизму.

121. **Бех І.** Програма українського патріотичного виховання

Представлено
документи, у яких
висвітлено мету,
завдання,
принципи, зміст,
напрямки
національно-
патріотичного
виховання

Розділ 3. Сучасні підходи до формування громадянина-патріота в навчальному процесі

3. Сучасні підходи до формування громадянина-патріота в навчальному процесі

195. **Азарова Н. М.** Українська вишивка : матеріали до презентації творчого проекту в 3-му класі // Початкове навчання та виховання. – 2016. – № 22/24. – С. 83-95.

196. **Багацький В. В.** Організація громадянського виховання школярів // Виховна робота в школі. – 2015. – № 11. – С. 9-17.

Представлено опис педагогічного досвіду учасника Всеукраїнського конкурсу "Класний керівник".

197. **Бейлишина В.** Важлива й непроста робота – плекати у собі чесноти : урок курсу "Я і Україна. Громадянська освіта" у 4-му класі // Учитель початкової школи. – 2015. – № 2. – С. 34-37.

198. **Біленко В. І.** Українська символіка. Патріотичне виховання на уроках інформатики // Інформатика в школі. – 2015. – № 12. – С. 41-42.

Автор зазначає, що сучасні комп'ютерні програми дають можливість не лише рахувати, набирати і редагувати тексти, але й здійснювати малювання піктограм засобами програми Paint, де можна створити, наприклад, українську символіку, що сприяє розвитку патріотичної свідомості учнів.

199. **Божок Т. В.** Формування патріотизму як особистісного ресурсу учнів засобами музичного мистецтва // Мистецтво та освіта. – 2015. – № 3. – С. 19-25.

У статті розглядається педагогічний інструментарій формування засобами музичного мистецтва ціннісних орієнтацій учнів, зокрема патріотизму як особистісного ресурсу. Наводяться практично перевірені методи, прийоми, розроблені автором завдання, спрямовані на розкриття внутрішнього потенціалу учнів. Досліджується позитивний вплив уроку музики на емоційне відчуття школярів належності до свого народу, поваги до його мови, традицій, культури.

200. **Вовк Т.** Патріотичне виховання на уроках музичного мистецтва: низка практичних порад // Учитель музичного мистецтва. – 2014. – № 9. – С. 4-7.

Розробки
уроків,
аудиторних
занять,
методичні та
дидактичні
матеріали до
НИХ

Розділ 4. Досвід національно-патріотичного виховання у Полтавському регіоні

4. Досвід національно-патріотичного виховання у Полтавському регіоні

257. **Обласна Концепція** виховної діяльності навчальних закладів Полтавської області на 2015-2020 роки [Електронний ресурс] : затв. рішенням колегії Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 27 трав. 2015 р. – Режим доступу : <http://www.poltav-oblosvita.gov.ua/vikhovna-robota>. – Назва з екрана.

258. **Про затвердження Плану** заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді [Електронний ресурс] : наказ Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 3 листоп. 2014 р. №345. – Режим доступу : <http://www.poltav-oblosvita.gov.ua/vikhovna-robota>. – Назва з екрана.

259. **Про подальше вдосконалення** системи національно-патріотичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді в навчальних закладах Полтавської області [Електронний ресурс] : наказ Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 12 лют. 2015 р. №51. – Режим доступу : <http://www.poltav-oblosvita.gov.ua/vikhovna-robota>. – Назва з екрана.

260. **Апостолов О.** "Кіборги" з Полтавщини: "Треба було просто жити, щоб повернутися додому" // Коло. – 2015. – 19-25 лют. (№ 8). – С. 10. : фот.

Розповідь про те, як полтавцям – учасникам боїв за донецький аеропорт, доводилося виживати та давати відсіч ворогу в надзвичайно складних умовах. Вони є прикладом патріотизму і мужності у боротьбі за Батьківщину.

261. **Апрелєва Т.** Якщо гопак, то бойовий! : кременчуцькі діти опановують бойовий гопак, що поєднав також і старовинні бойові традиції козаків // Кременчуцька панорама. – 2014. – 20 листоп. – С. 17.

262. **Біленька О.** Студентська "Заграва" // Зоря Полтавщини. – 2015. – 16 жовт. – С. 16. : фот.

Таку назву мало свято із військово-патріотичного виховання студентської молоді Полтавщини.

Включено літературу, що висвітлює діяльність освітніх закладів, установ, організацій міста Полтави та області

Розділ 5. Виховні заходи національно-патріотичного спрямування

5. Виховні заходи національно-патріотичного спрямування

305. **Александрова В.** Мова моя українська : сценарій виховного заходу для учнів старших класів до Дня української писемності та мови // Українська мова і література в школах України. – 2015. – № 10. – С. 57-60.

Захід спрямований на формування розуміння того, що українська мова – наш скарб, без якого не може існувати ні народ, ні Україна як держава; виховує бажання розмовляти рідною мовою.

306. **Артеменко С. Ю.** Сходінками духовного зростання : клубні години національно-патріотичного спрямування у групі продовженого дня / С. Ю. Артеменко, С. В. Григор // Вихователю ГПД. Усе для роботи. – 2016. – № 8. – С. 4-47.

Проведення запропонованих заходів сприятиме усвідомленню учнями початкової школи своєї приналежності до етносоціального та соціально-культурного середовища; формуванню вмінь орієнтуватися в особливостях національної та загальнонародської культури, культурологічних основах сімейних, соціальних, суспільних явищ; дотриманню дітьми норм моральної поведінки.

307. **Байкеніч Г.** Методичні рекомендації до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах / Г. Байкеніч, О. Охрімчук // Шкільний світ. – 2016. – Лип. (№ 13). – С. 4-37. – Зміст : Урок Соборності "Єднання заради незалежності" ; 25-річчя незалежності України у межах Року Державності України ; День захисника України ; Вшанування жертв голодомору 1932-1933 років.

308. **Білай Ю. В.** "Герої Крут ХХІ століття" : виховний захід / Ю. В. Білай, К. В. Шандрацька // Історія та правознавство. Позакласна робота. – 2016. – № 7. – С. 6-10.

Сценарій заходу, присвяченого вшануванню пам'яті Героїв Небесної Сотні.

309. **Бородіна В.** Слава козацька жива! : сценарій до Дня Українського козацтва // Шкільний світ. – 2015. – Верес. (№ 18). – С. 22-24.

310. **Боярчук О.** Цикл уроків мужності : методичні рекомендації

Сценарії свят, годин спілкування, усних журналів, уроків мужності, диспутів, квестів, занять гуртків з вивчення українських традицій, інших виховних заходів із використанням ефективних методів і прийомів сучасної педагогіки

Допоміжний апарат

Іменний покажчик

Переднє слово від
упорядників
(Передмова)

Схема групування
матеріалу (Зміст)

Іменний покажчик

Іменний покажчик

Азарова Н. М. 195
Александрова В. 305
Ампілогова Л. П. 178, 245
Антонець М. 65
Антонович В. 92
Антонок Т. 66
Апостолов О. 260
Апрелева Т. 261
Артеменко С. Ю. 306
Багацький В. В. 196
Байкеніч Г. 307
Безотосний М. Т. 67
Бейлишина В. 197
Бех І. 118, 119, 120, 121
Бідзіля П. 140
Білай Ю. В. 308
Біленко В. І. 198
Біленька О. 262
Білик Н. І. 274
Благова Т. 263
Блоха Я. Є. 68
Бобошко Л. 122
Богущ А. 69, 70
Бойко А. М. 264
Божок Т. В. 199
Большакова Н. О. 123
Бондар Л. С. 71
Бондаренко О. А. 212
Бондаренко С. 349
Бородіна В. 309
Боярчук О. 310
Боярчук О. І. 311
Брашок Ю. 204

Зміст

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Розділ 1. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання	5
Розділ 2. Сутність і зміст процесу виховання національно свідомого громадянина України.....	15
2.1. Історичний екскурс становлення системи національно-патріотичного виховання.....	15
2.2. Теоретико-методологічні основи національно-патріотичного виховання.....	25
Розділ 3. Сучасні підходи до формування громадянина-патріота в навчальному процесі.....	40
Розділ 4. Досвід національно-патріотичного виховання у Полтавському регіоні.....	51
Розділ 5. Виховні заходи національно-патріотичного спрямування.....	59
Іменний покажчик.....	70

З електронною версією покажчика
можете ознайомитися на веб-сайті
бібліотеки в розділі «Наші видання»

http://www.library.pl.ua/nashi_vidannja/inshi_vidannja/

Посібник у своїй роботі можуть
використовувати вчителі, вихователі,
бібліотечні працівники, студенти, учні та їх
батьки, а також інші фахівці, які працюють
з дітьми та молоддю

Дякуємо за увагу!

